Filosofie a Řecko

Takřka obecně je přijato rozpoznání, že filosofie začala, tj. že k filosofii resp. k jejímu zrodu „došlo“ ve starém Řecku. Bylo by však asi nesprávné (nebo přinejmenším jednostranné) považovat staré řecké myslitele za „vynálezce“ filosofie. Ono to v jistém smyslu platí také obráceně: filosofie si vybrala za „ty pravé“ své pěstitele právě ty staré Řeky. Nešlo však – po mém soudu – na prvním místě o nějakou zvláštní povahu etnika, nýbrž hlavně o jejich jazyk, o řečtinu. Nenecháme-li se svést postmoderní tendencí k nivelizacím a k zamlouvání individuálních specifik, musíme přiznat aspoň kus pravdivosti na takových výrocích, jako že ‚vlastním jazykem‘ filosofie je řečtina; dodnes nelze náležitě pěstovat filosofování bez stálého ohledu k jejímu původnímu jazykovému vybavení (už proto, že se musíme stále vracet k presokratikům, Sókratovi, Platónovi, Aristotelovi a četným dalším, zejména pak, že se musíme vždy znovu pokoušet překládat jejich texty z původního znění, neboť překlady na rozdíl od originálů vždy znovu stárnou, a to jinak a rychleji než texty původní). Musíme si uvědomit, že některé jazyky nejsou pro filosofování jen vhodnější a jiné méně vhodné, ale že velká spjatost filosofie a filosofování s jazykem je záležitostí hlubší než jazykovou, je záležitostí „řeči“, *logu*, tedy něčeho, co není lidským vynálezem ani výkonem, nýbrž co každému jazykovému výkonu nutně předchází. Takže jde o to, jak který jazyk je ve svých hlubinách bližší *logu*, vnímavější vůči němu, ochotnější se logu podřídit a nechat jej vládnout nad sebou samým, tj. nad každým naším jazykovým výkonem. Jen proto může mít svůj zvláštní význam blízkost jazyků, zejména blízkost „genetická“. Heidegger plným práve zdůraznil, že němčina je „rovnopůvodní“ s řečtinou, tj. že je s řečtinou geneticky spjatější než většina jiných evropských jazyků. Skrytý nedostatek jeho výroku, že němčina je „gleichursprünglich mit dem Griechischen“ spočívá v tom, že se tím vymezil jen vůči latině a románským jazykům, zatímco pominul evropské jazyky ostatní (je typické, že Němci mluví o jazycích indogermánských a nikoli, jak by bylo správnější, o jazycích indoevropských). Čeština v každém případě je rovněž „gleichursprünglich“ s řečtinou, a dokonce víc: je bližší řečtině než jazyky germánské (a platilo by to i o dalších jazycích, kdyby v minulosti bohužel nedošlo k tak významné jejich značnému ovlivnění – a v jistém smysli i „pokažení“ – pod vlivem třeba latiny, zvláště však francouzštiny i němčiny, takže i tam bylo povědomí o fylogenetických resp. etymologických kořenech silně oslabeno). Jazyk není jen druh mluvy, komunikace, tj. není jen lidskou schopností něco vyslovit, vyjádřit, ale představuje zároveň docela specifický způsob sebepodřízení „řeči“, logu, které nikdy nemůžeme a nesmíme redukovat na schopnost ani na vynález člověka (lidí).

(Písek, 130606-1.)